

*Ακοιουδούμε μονοπάτια
των μύθων και της φύσης
με δέα την αειφορία...*

Γεωμυθολογικά Περιβαλλοντικά Μονοπάτια

ΥΠ.Ε.Π.Θ. - ΔΗΜΟΣ ΣΤΥΛΙΔΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ Π.Ε.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Στυλίδας

Εργατικές κατοικίες Τ.Κ. 35300 ΣΤΥΛΙΔΑ
ΤΗΛ. 22380 23121 & FAX: 22380 23137
web-site: <http://kpe-stylid.fth.sch.gr>
e-mail: kpestyl@sch.gr
& kpestypa@otenet.gr

Environmental Education Center of Styrida

P.C. 35300 STYLIDA, GREECE
TEL. 22380 23121 & FAX: 22380 23137
<http://kpe-stylid.fth.sch.gr>
e-mail: kpestyl@sch.gr
& kpestypa@otenet.gr

Παιδαγωγική Ομάδα

Μαρκατσέλης Ευάγγελος
Πάστρας Ιωάννης
Αγγελής Κων/νος
Αναγνώστου Γεώργιος
Κουτσογιάννης Αντώνιος
Καραφέρη Παναγιώτα
Παπαγεωργίου Μαρίνα

Educational team

Markatselis Evangelos
Pastras Ioannis
Aggelis Kostas
Anagnostou Georgios
Koutsogiannis Antonis
Karaferi Panagiota
Papageorgiou Marina

Αφιερωμένο στην Αντιχόνη

Φωτογραφικό υλικό: Αρχείο Κ.Π.Ε. ΣΤΥΛΙΔΑΣ

ΠΗΓΕΣ: ΜΑΡΙΟΛΑΚΟΣ ΗΛΙΑΣ, ομότ. καθηγητής Παν/μίου Αθηνών,
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ», «ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ», «ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ», εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ,
«ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ» εκδ. ROAD, «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ» Ζαν Ρισπέν, εκδ. ΤΡΙΗΡΗΣ,
«ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ» & «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ» εκδ. ΣΑΒΒΑΛΑΣ.

Επιμέλεια: Παπαγεωργίου Μαρίνα, Μαρκατσέλης Βαγγέλης

Δημιουργία - Εκτύπωση: ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ α.ε.

ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΕΩΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ -
ΓΕΩΜΥΘΟΛΟΓΙΚΑ
ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

NATIONAL NETWORK
OF ENVIRONMENTAL EDUCATION
GEOENVIRONMENTAL -
GEOMYTHOLOGICAL
PATHS

πρόλογος

Το περιβάλλον δεν παραμένει στατικό. Ήταν, είναι και θα είναι συνυφασμένο με μεταβολές και αλλαγές. Αυτές τις περιβαλλοντικές αλλαγές (γεωγραφικές, γεωλογικές, κλιματολογικές), οι αρχαίοι Έλληνες προσπάθησαν να τις ερμηνεύσουν και να τις αιτιολογήσουν, πλάθοντας μύθους. Οι μύθοι αυτοί αφορούσαν στις μεγάλες περιβαλλοντικές αλλαγές που γίνονταν στον Ελλαδικό χώρο, μια περιοχή με έντονη σεισμική και ηφαιστειακή δραστηριότητα την εποχή εκείνη αλλά και σήμερα.

Σήμερα οι επιστήμες έρχονται να ερμηνεύσουν ορθολογιστικά πλέον τις μεταβολές που έμμεσα ή άμεσα περιγράφονται στην μυθολογία. Χρησιμοποιώντας νέες τεχνολογίες (ραδιοχρονολόγηση, εξέταση κόκκων γύρεως στα ιζήματα, ισότοπα οξυγόνου κλπ), επιβεβαιώνουν την αλήθεια των μυθολογικών περιγραφών.

Η Ελληνική Μυθολογία είναι η παλαιότερη ιστορία των κατοίκων που έζησαν στον τόπο που αργότερα ονομάστηκε Ελλάδα και ένα μεγάλο τμήμα της (Ελληνικής Μυθολογίας) ταυτίζεται με την γεωφυσική εξέλιξη του Ελλαδικού χώρου.

Στον Ελλαδικό χώρο και ειδικά στην κεντρική Ελλάδα, την προϊστορική εποχή, είχαμε μεγάλες γεωλογικές μεταβολές (έντονη ηφαιστειότητα, σεισμικότητα, αλλαγή των ακτογραμμών κ.λ.π.). Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν πολλοί μύθοι στην περιοχή μας. Οι πιο γνωστοί είναι: Η τιτανομαχία και η γιγαντομαχία, ο μύθος του κατακλυσμού του Δευκαλίωνα και της Πύρρας, η γέννηση του Έλληνα και του Αμφικτίονα, η δράση του Ηρακλή και του Αχιλλέα, κ.λ.π.

Στόχος μας...

Να γνωρίσουμε το σημερινό φυσικό περιβάλλον, να εξηγήσουμε τις μεταβολές που έχουν συμβεί και να συνειδητοποιήσουμε ότι το περιβάλλον όχι μόνο έχει υποστεί μεταβολές αλλά θα συνεχίζει να μεταβάλλεται.

Να διαπιστώσουμε την ανθρώπινη παρέμβαση σε αυτές τις μεταβολές.

Να γνωρίσουμε τους μύθους, θρύλους κ.λ.π. και να κατανοήσουμε τα φαινόμενα που προσπάθησαν να περιγράψουν οι μύθοι αυτοί (σε μια εποχή που δεν είχαν αναπτυχθεί οι Φυσικές Επιστήμες).

Να κατανοήσουμε έννοιες, να μάθουμε τη χρήση οργάνων, χαρτών κ.λ.π.

Να δημιουργήσουμε σε κάθε περιοχή, ένα τουλάχιστον γεωπεριβαλλοντικό - γεωμυθολογικό μονοπάτι.

Να χαράξουμε και να ακολουθήσουμε μονοπάτια με θέα τη **μυθολογία, την ιστορία, τους θρύλους και τις παραδόσεις** και... χρησιμοποιώντας την **επιστήμη** να χαράξουμε νέους δρόμους αειφόρου ανάπτυξης.

Η μεταβολή των ακτογραμμών αλλάζει δραματικά το παράκτιο τοπίο (Στυλίδα - δίαυλος)

Στο σπήλαιο της Θεόπετρας (δίπλα από τα Μετέωρα) βρέθηκαν ίχνη συνεχούς (για 70.000 χρόνια) ανθρώπινης κατοίκησης.

Προϊστορικός λιμνιαίος οικισμός από το Δισπηλιό Καστοριάς (αναπαράσταση)

Οι φερτές ύλες από το Σπερχείο και τους παραποτάμους του, αλλάζουν τις ακτογραμμές. Στο βάθος η Όθρυς, το βουνό των Τιτάνων και του ήρωα Αχιλλέα.

Τι είναι μύθος;

Είναι ο Μύθος γέννημα της ανθρώπινης φαντασίας; ή μήπως είναι η προσπάθειά του να ερμηνεύσει τις μεταβολές στο φυσικό του περιβάλλον το οποίο καθορίζει και την επιβίωσή του;

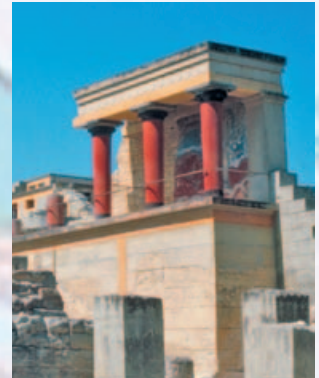
Ο Ησίοδος στην Θεογονία και ο Όμηρος στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια, συγκέντρωσαν αρκετούς από τους μύθους των προγόνων τους. Ήταν αυτά που έγραφαν παραμυθίες (ψέματα); Η ανακάλυψη της Τροίας, των πολύχρυσων Μυκηνών, της Πύλου, της Κνωσού, της Φαιστού και του Ακρωτηρίου της Θήρας, αποτέλεσαν την έμπρακτη απόδειξη ότι Μύθος ήταν ο λόγος, δηλαδή η προφορική διήγηση που μεταφερόταν από γενιά σε γενιά.

Δεν έχει λοιπόν σχέση η λέξη μύθος που σημαίνει λόγος, με τις λέξεις παράμυθος και παραμύθι που σημαίνουν αποκλειστικά και μόνο φανταστικές διηγήσεις. Παρόμοιοι μύθοι υπάρχουν και σε άλλους λαούς.

Η Μυθολογική περίοδος αρχίζει από τότε που εμφανίστηκε ο Homo sapiens ενώ πολλές φορές οι μυθολογικοί ήρωες μπερδεύονται στο προϊστορικό γίγνεσθαι και πολλά μυθολογικά γεγονότα αποδεικνύεται ότι είναι και ιστορικά δηλ. πραγματικά. Παράδειγμα ο Τρωικός πόλεμος και η Τροία.

Μυκίνες

Κνωσός

Δελφοί

Παρθενώνας

Τι είναι Γεωμυθολογία;

Η Γεωμυθολογία συνδέει την γεωλογική-γεωγραφική-κλιματική εξέλιξη μιας περιοχής με τους μύθους που αναφέρονται σ' αυτήν.

Η Γεωμυθολογία ασχολείται:

- Με τη περιβαλλοντική ερμηνεία της Μυθολογίας,
- Με τη γεωλογική ερμηνεία της Μυθολογίας
- Με το φυσικό περιβάλλον και τις κλιματικές συνθήκες που επικρατούσαν στην εκάστοτε περιοχή κατά την Μυθολογική περίοδο.

Γιατί είναι τόσο ενδιαφέρουσα και απαραίτητη η γνώση των φυσικογεωλογικών συνθηκών και των μεταβολών τους κατά τα τελευταία 18.000 - 20.000 χρόνια;

- Γιατί οι αρχαίοι και πολύ παλαιοί πολιτισμοί συνδέονται άμεσα με το φυσικογεωλογικό περιβάλλον. Από τη Νεολιθική Εποχή μέχρι και την Εποχή των Μετάλλων (3200 π.Χ. περίπου) ο άνθρωπος εξαρτιόταν άμεσα από το περιβάλλον. Σε παλαιότερες μάλιστα εποχές, όταν ο άνθρωπος ήταν ακόμα τροφo-συλλέκτης και κυνηγός, η εξάρτησή του από το φυσικό περιβάλλον ήταν ακόμα μεγαλύτερη.
- Γιατί τα αρχαιολογικά συμπεράσματα, τόσο για τον ιστορικό όσο και για τον προϊστορικό πολιτισμό, δεν μπορεί να είναι επιστημονικά ορθά, αν είναι αποκομμένα από το γεωφυσικό γίγνεσθαι της κάθε εποχής.
- Γιατί ολόκληρη η Ελληνική Μυθολογία και ιδιαίτερα οι πρώτες περίοδοι της Θεογονίας, συνδέονται με την εξέλιξη και τις μεταβολές των γεωφυσικών συνθηκών του Αιγαίου και του Περαιαγαιακού χώρου.
- Γιατί το γεωφυσικό περιβάλλον είναι αυτό που έδωσε το έναυσμα για να δημιουργηθεί ο Αρχαιοελληνικός Πολιτισμός.

Γεωλογικές Συνθήκες

Στις γεωλογικές συνθήκες μιας περιοχής ανήκουν όλες οι φυσικές διεργασίες που έχουν σχέση με σεισμούς, ρήγματα, ηφαίστεια κ.λ.π.

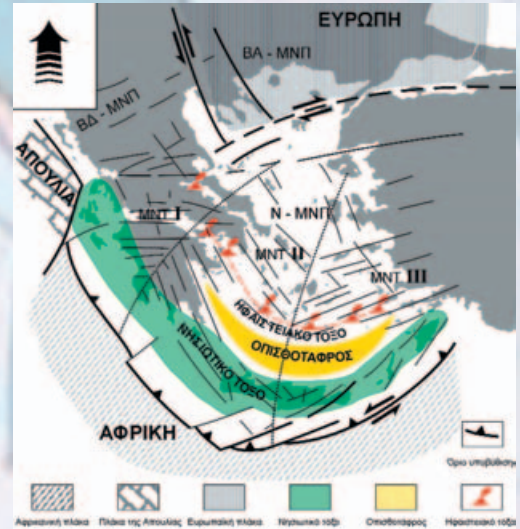
Η γεωλογική ιστορία του Ελλαδικού χώρου ξεκινάει εκατοντάδες εκατομμύρια χρόνια πριν και συνδέεται κυρίως με τον σχηματισμό και την εξέλιξη του Παλαιο-ωκεανού της Τηθύος (εικ. 1).

Το Ελληνικό Τόξο που είναι σεισμικά και τεκτονικά ενεργό, αποτελείται από το Νησιωτικό και το Ηφαιστειακό Τόξο, ενώ μεταξύ αυτών των δύο αναπτύσσεται μία θαλάσσια περιοχή που λέγεται Οπισθόταφρος. Το Κρητικό Πέλαγος αντιστοιχεί στην Οπισθόταφρο. (εικ. 2).

Ο ευρύτερος χώρος του Μαλιακού κόλπου, έχει αναπτυχθεί πάνω στο ηφαιστειακό τόξο. Άλλα γεωλογικά στοιχεία που συνδέονται με την ηφαιστειακή δράση, είναι η πληθώρα των θερμομεταλλικών πηγών της περιοχής (Αιδηψός, Καμένα Βούρλα, Θερμοπύλες, Υπάτη κλπ.). (εικ. 3).

ΕΙΚ. 1

ΕΙΚ. 2

Οι Λιχάδες νήσοι (ηφαιστειακά νησιά στο Μαλιακό) αποτελούν την πιο εντυπωσιακή ηφαιστειακή εκδήλωση, που συνδέεται άμεσα με την Ελληνική Μυθολογία (Όπου ο Ηρακλής εκσφενδονίζοντας τον Λίχα στη θάλασσα δημιουργεί τα Λιχαδονήσια). (εικ. 4).

ΕΙΚ. 3

ΕΙΚ. 4

το κλίμα μεταβάλλεται

Στις φυσικογεωγραφικές συνθήκες εντάσσονται το έδαφος, το ανάγλυφο της επιφάνειας της Γης και το κλίμα. Η μορφή των παλαιότερων ακτογραμμών δεν έχει καμιά απολύτως ομοιότητα με τη σημερινή.

- Το σημερινό παράκτιο Αττικοκυκλαδικό τοπίο, δεν έχει καμιά απολύτως ομοιότητα με το παλαιότερο και συγκεκριμένα με εκείνο των τελευταίων 20.000 ετών.
- Τα περισσότερα νησιά των κεντρικών Κυκλάδων την εποχή των παγετώνων ήταν ενωμένα και αποτελούσαν μεγαλύτερα νησιά.
- Ο Κορινθιακός Κόλπος ήταν λίμνη και ο σημερινός Πατραϊκός ήταν ξηρά.
- Ο Σαρωνικός Κόλπος την εποχή εκείνη δεν είχε ακόμα σχηματιστεί. Στη θέση του υπήρχε ξηρά που ένωνε την Αττική με την Πελοπόννησο, ενώ προς την πλευρά της Τροιζηνίας είχε αναπτυχθεί μια λίμνη (παλαιολίμνη Τροιζηνίας) όπως λίμνη ήταν και ο σημερινός Κόλπος της Ελευσίνια (Κυκρεία λίμνη).

Με βάση τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι οι κάτοικοι του Αιγαίου και Περαιαιακού χώρου υπήρξαν μάρτυρες σεισμών, ηφαιστειακών εκρήξεων, κατακόρυφων κινήσεων του γήινου φλοιού, επικλήσεων και αποσύρσεων της θάλασσας, καταπτώσεων βράχων, tsunamis κ.λπ.

Την ίδια εποχή δεν είχε διαμορφωθεί ακόμα ο Ευβοϊκός Κόλπος, γιατί τόσο το βόρειο όσο και το νότιο τμήμα του, αλλά και ο Μαλιακός και ο Παγασπικός κόλπος ήταν στεριά. Το κλίμα (θερμοκρασία και βροχοπτώσεις κυρίως) μεταβάλλεται. Τα αίτια είναι κυρίως αστρονομικής φύσεως και έχει αποδειχτεί ότι μεταβάλλεται περιοδικά.

Οι επιστημονικές έρευνες έχουν δείξει:

- Περιοδική μεταβολή της θερμοκρασίας και των βροχοπτώσεων κατά τη διάρκεια του Τεταρτογενούς περιόδου (τα τελευταία 2 εκατομ. χρόνια).
- Υπήρξαν 4 παγετώδεις περίοδοι (χαμηλές θερμοκρασίες) και 4 μεσοπαγετώδεις περιόδους, (περίοδοι υψηλών θερμοκρασιών, που είχαμε υποχώρηση των παγετώνων).
- Μεγάλη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας της γης μεταξύ 6.000 π.α.σ. και 4.000 π.α.σ.
- Η τελευταία παγετώδης περίοδος από τις πολλές των τελευταίων 2 εκατομ. ετών υπήρξε στο διάστημα 70.000 πριν από σήμερα (π.α.σ.) μέχρι και το 18.000 π.α.σ. στο οποίο επικρατούσε ψύχος.
- Η μέση παγκόσμια θερμοκρασία άρχισε να ανέρχεται 18.000 χρόνια π.α.σ.

Το κίτρινο χρώμα αντιπροσωπεύει ξηρά, που σήμερα έχει κατακλυστεί από θάλασσα.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Για να τις αντιληφθούμε πρέπει να λάβουμε υπόψη δύο βασικές ιδιότητες του νερού:

α) Το νερό, στις θερμοκρασίες που επικρατούν στον πλανήτη μας, εμφανίζεται σε τρεις μορφές (καταστάσεις ή φάσεις):

- Αέρια (υδρατμοί, σύννεφα)
- Υγρή (ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, υπόγεια ύδατα)
- Στερεή (χιόνι, παγετώνες).

β) Οι συνολικές ποσότητες του νερού στον πλανήτη γη, δηλ. το άθροισμα των ποσοτήτων της αέριας, υγρής και στερεής φάσης είναι σταθερό εδώ και μερικά εκατομμύρια χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι αν μεταβληθεί η μέση παγκόσμια θερμοκρασία περιβάλλοντος της Γης, τότε το άθροισμα των ποσοτήτων παραμένει σταθερό, όμως η σχέση της αέριας - υγρής - στερεής φάσης, μεταβάλλεται.

- Κατά τις ψυχρές παγετώδεις περιόδους, η ελάττωση της θερμοκρασίας προκαλεί δέσμευση του νερού σε παγετώνες, με συνέπεια την ελάττωση των υδάτων των ωκεανών και την κάθοδο - μείωση - ελάττωση - υποχώρηση της στάθμης της θάλασσας. Άρα κατά τις παγετώδεις περιόδους έχουμε αύξηση της ξηράς. Έχει υπολογιστεί ότι το 18.000 π.α.σ. η στάθμη της θάλασσας βρισκόταν γύρω στα 125 - 150 m. χαμηλότερα από ότι η σημερινή.

- Κατά τις θερμές περιόδους παρατηρείται τήξη των παγετώνων των ηπείρων. Στην περίπτωση αυτή, ανεβαίνει η στάθμη της θάλασσας αφού οι ποσότητες της υγρής φάσης αυξάνουν, με αποτέλεσμα την μείωση της ξηράς.

Από το 18.000 π.α.σ. (Αρχή του Ολόκαινου και της κυριαρχίας του ανθρώπου) μέχρι το 4.500 π.α.σ. όπου η μέση ετήσια θερμοκρασία άρχισε να ανέρχεται (κλιματικό Optimum), άρχισε να ανεβαίνει και η στάθμη της θάλασσας προσεγγίζοντας σταδιακά τις σημερινές τιμές. Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας προκαλεί σχετική βύθιση των παράκτιων περιοχών με μόνιμες πλημμυρικές καταστάσεις με αποτέλεσμα οι κάτοικοι αυτών των περιοχών να υποφέρουν από τεράστιες καταστροφές. Είναι σημαντικό ότι η έναρξη του Μινωικού, Μυκηναϊκού κλπ πολιτισμού αρχίζει με το κλιματικό Optimum (4.500 χρόνια π.α.σ.)

Οι συνθήκες της παγετώδους περιόδου στην Ευρώπη

Το κλίμα της Ευρώπης πριν 18.000 χρόνια

Στο χάρτη βλέπουμε ότι το πολικό όριο έφτανε σχεδόν στα παράλια της Μεσογείου.

A-A (Πολικό όριο δενδρώδους βλάστησης στη σύγχρονη εποχή).

B-B (Πολικό όριο δενδρώδους βλάστησης κατά την τελευταία παγετώδη περίοδο).

C-C & D-D (Έκταση ιζημάτων, μεταφερμένων από παγετώνες).

Γιατί αναπτύχθηκε πολιτισμός στην Ανατολική Μεσόγειο;

Τι είδους πολιτισμός θα μπορούσε να αναπτυχθεί σ' ολόκληρη την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη εκείνη την περίοδο (το μεγαλύτερο τμήμα της Άνω Παλαιολιθικής εποχής), αφού ήταν ολοκληρωτικά καλυμμένη από παγετώνες ύψους 3 χιλιομέτρων;

Ο Αιγαιακός και Περραιγιακός χώρος είναι ο πλέον ευνοημένος χώρος κατά τις παγετώδεις περιόδους. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι οι πρώτοι πολιτισμοί αναπτύχθηκαν σε αυτή την περιοχή.

Είναι σημαντικό ότι η έναρξη του Μινωικού, Μυκηναϊκού κλπ. πολιτισμού αρχίζει με το Κλιματικό Optimum (αύξηση της θερμοκρασίας)

Κατακλυσμοί

Η περίοδος των κατακλυσμών συνδέεται άμεσα με την αύξηση της Θερμοκρασίας, που άρχισε πριν 18.000 χρόνια και τη σταδιακή ή και απότομη ανά περιόδους άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Στις Μυθολογίες όλων των λαών γίνεται λόγος για κατακλυσμούς.

Γνωστοί κατακλυσμοί αυτής της περιόδου θεωρούνται ο κατακλυσμός του Νώε, ο κατακλυσμός του Σιουσούρντα, ο κατακλυσμός του Ουτναπιστίμ στη Μεσοποταμία κατακλυσμός του Βιρακότσα στη Νότια Αμερική. Στη Σκανδιναβική μυθολογία περιγράφεται η τήξη και υποχώρηση των πάγων, σαν νίκη του «Νότιου βασιλείου» (δηλαδή του θερμού), που καταδίωξε στον μακρινό βορρά τους θεούς του ψύχους.

Ξηρασίες

Την ίδια χρονική περίοδο που σε κάποιες περιοχές της γης γίνεται λόγος για κατακλυσμούς, στην περιοχή της Σαχάρας, παρατηρείται το τέλος των λιμνών και της προϊστορικής κατοίκησης.

Στην μυθολογία των Σουμερίων περιγράφεται ο μύθος της ερημοποίησης της πόλης Εριντού και της ανάπτυξης της πόλης Ουρούκ. Δύο από τους σημαντικότερους Θεούς των Σουμερίων ήταν ο Ενκί, που ήταν ο Θεός του νερού, και ο Enlil, ο οποίος ήταν ο Θεός του ανέμου.

Η παλαιότερη πόλη της Μεσοποταμίας ήταν η Eridu, που βρίσκεται στο νοτιοανατολικό μέρος της περιοχής, του ποταμού Εφράτη. Μερικές άλλες γνωστές πόλεις αυτής της περιόδου είναι η Ur και η Uruk. Κάθε πόλη είχε τον προστάτη Θεό της. Ο Θεός προστάτης της Eridu ήταν ο Ενκί.

Ο μύθος λέει ότι η Inanna, η θεά του έρωτα, ενδιαφερόταν για μια νέα πόλη, την Uruk, που δεν είχε ούτε τη δύναμη ούτε το γόητρο άλλων νέων πόλεων. Κατά τη διάρκεια ενός συμποσίου των Θεών, η Inanna αποπλάνησε το φιλήδονο Θεό Ενκί, που ήταν μεθυσμένος. Σε κάποια στιγμή και σε αντάλλαγμα του ερωτά της, η Inanna ζήτησε από Ενκί να της αποκαλύψει τη θέση των "εκατό θείων δυνάμεων" εκείνων που προστάτευαν την Eridu. Μόλις ο Ενκί της αποκάλυψε το μυστικό, η Inanna τον εγκατέλειψε, πήρε τις εκατό θείες δυνάμεις από το Eridu και τις πήγε στην Uruk. Ο Ενκί δεν κατόρθωσε ποτέ να σώσει την Eridu από την παρακμή και η Uruk έγινε βαθμιαία μια από τις ισχυρότερες πόλεις.

Ο Enlil, ο Θεός του αέρα, πήρε τη θέση του Enki., και έτσι σύμφωνα με τη μυθολογία των Σουμερίων η πόλη Eridu έμεινε από τότε χωρίς οποιοδήποτε ίχνος ανθρώπινης ζωής, λόγω της ερήμωσης που ακολούθησε την εποχή του κλιματολογικού optimum του Ολόκαινου.

Την ίδια εποχή, έχει παρατηρηθεί και σε άλλες περιοχές της γης μεταβολή του κλίματος από υγρό σε ξηρό, με παράδειγμα την ερημοποίηση στην Σαχάρα.

Στη Σαχάρα όπως και στη Νεκρή θάλασσα, και τη Μεσοποταμία, άρχισε πριν περίπου 9.000 χρόνια μια υγρή φάση και διήρκεσε μέχρι πριν 4.500 χρόνια (το 2.500 π.Χ.). Φαίνεται ότι η ευνοϊκότερη περίοδος στις περιοχές αυτές εκτείνεται χρονικά μέχρι πριν 4.500 έτη. Κατά τη διάρκεια αυτής της υγρής φάσης, οι λίμνες στη Σαχάρα έφθασαν στο μέγιστο βαθμό ανάπτυξής τους. Από τότε, μια ξηρά περίοδος αρχίζει με την τελευταία κατοίκηση να φθάνει μέχρι πριν 4.500 έτη (2.500 π.Χ.). Οι συνθήκες στη Σαχάρα έγιναν δυσμενέστερες για τους προϊστορικούς κατοίκους, οι οικισμοί εγκαταλείφθηκαν, και δεν υπάρχει κανένα παρόμοιο αρχαιολογικό δείγμα κατοίκησης από τότε.

Κατακλυσμός του Δαρδάνου

Το αρχαιότερο παγκόσμια ιστορικό γεγονός;

Στην ελληνική Μυθολογία γίνεται αναφορά σε 3 τουλάχιστον περιόδους κατακλυσμών:

- του Δάρδανου
- του Δευκαλίωνα
- του Ωγύγη

Σύμφωνα με το Διόδωρο το Σικελιώτη, ο κατακλυσμός του Δάρδανου ήταν ο παλαιότερος από όλους. Ο Διόδωρος που έζησε τον 1ο μ.Χ. αιώνα αναφέρει μια παράδοση των κατοίκων της Σαμοθράκης, ότι τα νερά ήρθαν από τον Εύξεινο Πόντο, υπερχειλίζοντας αρχικά τις Κυάνεες Πέτρες (Βόσπορος) προς την Προποντίδα και στη συνέχεια προς το βορειοανατολικό Αιγαίο. Ο τρόπος που ο Διόδωρος το περιγράφει δείχνει ότι δεν πίστευε αυτή τη διήγηση των Σαμοθρακικών.

Τα αποτελέσματα όμως της σύγχρονης επιστημονικής έρευνας (από το Πανεπιστήμιο Columbia των Η.Π.Α.) επιβεβαιώνουν την διήγηση. Ο κατακλυσμός αυτός συνέβη (σύμφωνα με τον καθηγητή Ηλ. Μαρσιολάκο) πριν 12.000 χρόνια, άρα πρόκειται για την αρχαιότερη σε όλο τον κόσμο διήγηση.

Πριν 18.000 χρόνια ο Εύξεινος Πόντος, η Προποντίδα και το βορειοανατολικό Αιγαίο δεν επικοινωνούσαν μεταξύ τους, επειδή οι σημερινοί θαλάσσιοι δίαυλοι του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων (Ελλήσποντος) ήταν τότε ξηρά. Όταν άρχισαν να λιώνουν οι πάγοι, τα μεγάλα ποτάμια της Β.Α Ευρώπης και της δυτικής Ασίας, που εκβάλουν στον Εύξεινο Πόντο, τον τροφοδότησαν με το νερό των πάγων που έλιωναν με αποτέλεσμα η στάθμη της θάλασσας στον Εύξεινο Πόντο (που ήταν τότε μια κλειστή λεκάνη με γλυκό νερό) ανέβηκε, υπερχειλίστηκε ο Βόσπορος και από την Προποντίδα μέσω των Δαρδανελίων έφτασε στο Αιγαίο.

Ο μύθος πηγή πληροφόρησης για το Διόδωρο

Το πιθανότερο είναι ότι το φαινόμενο του κατακλυσμού έκανε τόσο μεγάλη εντύπωση στους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής, ώστε διατηρήθηκε η ανάμνησή του στην προφορική τους παράδοση (μύθος) για πάνω από δέκα χιλιάδες χρόνια!

Ο μύθος του Τίτυα

Κάποτε οι θεοί βαρέθηκαν τους ανθρώπους. Οι φωνές τους που ανέβαιναν από τη Χώρα στον ουρανό τους ενοχλούσαν και περισσότερο απ' όλους τον Ενλίλ, που ορκίστηκε να καταστρέψει τον κόσμο με ένα κατακλυσμό. Άρχοντας των κατακλυσμών όμως ήταν ο σοφός Ένκι που φρόντισε να μη γίνει ολοκληρωτική καταστροφή.

Ο Ένκι είπε στον ενάρετο και ευσεβή Ζιουσούντρα που βασίλευε στην πόλη Σουρουπάκ, να ναυπηγήσει ένα πλοίο και να σώσει τη ζωή του. Τον συμβούλεψε να κρύψει στο πλοίο όλα τα ζωντανά.....

Ο κατακλυσμός του Νώε

Αναφέρει ότι, όταν ο Κύριος είδε πως είχε αυξηθεί η κακία των ανθρώπων στη γη είπε: «Θα εξαφανίσω από την επιφάνεια της γης τους ανθρώπους και όλα τα κτήνη, τα ερπετά και τα πτηνά του ουρανού. Τότε ο θεός είπε στον ευσεβή Νώε: Για μένα έφτασε το τέλος των ανθρώπων. Εσύ όμως κάνε μια κιβωτό. Θα μπεις στην κιβωτό μαζί με τη γυναίκα σου, τους γιους σου και τις γυναίκες τους.....».

Ο κατακλυσμός του Δευκαλίωνα και της Πύρρας

Ο Δίας αποφάσισε να εξαφανίσει με κατακλυσμό τους ανθρώπους λόγω της κακίας τους.

Ο Τιτάνας Προμηθέας, συμβούλεψε το γιο του Δευκαλίωνα, να κατασκευάσει μια κιβωτό για να σωθεί.

Ο Δευκαλίων κατασκεύασε μια κιβωτό και έβαλε μέσα τα απαραίτητα εφόδια. Όταν άρχισε να βρέχει ασταμάτητα, κλείστηκε μέσα μαζί με τη γυναίκα του την Πύρρα, η οποία ήταν κόρη του Επιμηθέα και της Πανδώρας. Ο Δίας έριξε πολλή βροχή χωρίς διακοπή. Οι πεδιάδες έγιναν λίμνες και χάθηκαν κάτω από τα νερά. Στο τέλος μόνο μερικές βουνοκορφές φαίνονταν πάνω σε μια απέραντη θάλασσα. Η κιβωτός με τον Δευκαλίωνα και την Πύρρα έπλεε πάνω στα νερά εννιά μερόνυχτα. Ύστερα κάθισε στη κορφή της Όθρυος (ή στον Παρνασσό στον Άθω ή στη Δωδώνη). Όταν η βροχή σταμάτησε και τα νερά αποτραβήχτηκαν, ο Δευκαλίων και η Πύρρα, έκαναν θυσία στο Δία. Ο θεός δέχθηκε την προσφορά τους και έστειλε τον αγγελιοφόρο του Ερμή να ζητήσουν όποια χάρη θέλουν. Τότε ο Δευκαλίων και η Πύρρα ζήτησαν από το θεό ανθρώπους.

Ο θεός δεν αρνήθηκε και σύμφωνα με τις οδηγίες του, ο Δευκαλίων και η Πύρρα σκέπασαν τα πρόσωπα τους, προχωρούσαν, έπαιρναν λιθάρια από τη γη και τα έριχναν πίσω τους χωρίς να γυρίσουν να κοιτάξουν. Όπου έπεφταν τα λιθάρια του Δευκαλίωνα, η γη έβγαζε άντρες, όπου έπεφταν τα λιθάρια της Πύρρας η γη έβγαζε γυναίκες.

Λάας, σημαίνει πέτρες (εξακολουθούμε να χρησιμοποιούμε την λέξη ως συνθετικό στη λέξη λατομείο) και αυτοί που γεννήθηκαν από τις πέτρες είναι ο λαός.

Μια ερμηνεία του μύθου με βάση τους παλαιογεωγραφικούς χάρτες, είναι ότι οι προϊστορικοί κάτοικοι της τότε πεδιάδας του Σπερχειού, περιοχή που βρίσκεται σήμερα κάτω από την θάλασσα, αναγκάστηκαν λόγω της συνεχούς ανόδου της στάθμης της θάλασσας, να κατοικήσουν σε ψηλότερες περιοχές και οροπέδια, όπως στο οροπέδιο της Όθρυος όπου υπήρχε νερό από την λίμνη Ξυνιάδα και τον ποταμό Ενιπέα. Εκεί δίπλα στον Ενιπέα σύμφωνα με κάποιες περιγραφές τοποθετείται η πόλη «Ελλάς» που ίδρυσε ο Έλλην.

Τιατί λεχόμαστε Έλληνες;

Ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα απόκτησαν και δικά τους παιδιά: Τον Έλληνα, τον Αμφικτύωνα, την Πρωτογένεια, τη Μελάνθεια, την Θυία και την Πανδώρα.
Ο Έλληνας ίδρυσε μια πόλη που την ονόμασε Ελλάδα, στο οροπέδιο του Δομοκού.
Ο Αμφικτύων, κυβέρνησε την Αθήνα μετά τον Κραναό.
Ο γενάρχης των Ελλήνων ο Έλλην, γέννησε με την Ορθηίδα τρεις γιους, τον Δώρο, τον Ξούθο και τον Αίολο, τους πρώτους αρχηγούς των Ελλήνων.
Ο Ξούθος βασίλεψε στη Πελοπόννησο και έκανε δύο γιους, τον Αχαιό και τον Ίωνα, από τους οποίους οι Αχαιοί και οι Ίωνες πήραν τα ονόματά τους. Ο Αίολος βασίλεψε στη Θεσσαλία και οι κάτοικοί της, ονομάστηκαν Αιολείς. Ο Δώρος και οι απόγονοι του που ονομάστηκαν Δωριείς, εγκαταστάθηκαν στις περιοχές ανατολικά του Παρνασσού.

Οι θεοί των Ελλήνων

Ο σύγχρονος άνθρωπος (ο Homo sapiens) πρωτοεμφανίστηκε πριν 75.000 χρόνια περίπου. Έως το τέλος της μεσολιθικής εποχής ήταν τροφοσυλλέκτης. Στην νεολιθική εποχή έγινε τροφοπαραγωγός. Είναι σήμερα γνωστό ότι η καλλιέργεια των δημητριακών στην Ελλάδα γινόταν από πολύ παλαιά.

Η συνεχής παρουσία του ανθρώπου στη Θεσσαλία τουλάχιστον τα τελευταία 75.000 χρόνια (ευρήματα σπόρων στο σπήλαιο της Θεόπετρας Καλαμπάκας χρονολογούνται χιλιάδες χρόνια π.Χ.) συνηγορεί στην άποψη ότι εδώ, ο άνθρωπος έγινε από τροφοσυλλέκτης τροφοπαραγωγός ανατρέποντας την άποψη που μέχρι τώρα ίσχυε ότι η γεωργία ήλθε στην Ελλάδα από αλλού.

Ο Homo sapiens της Ανώτερης Παλαιολιθικής - Μεσολιθικής εποχής, πίστευε ότι για όλες τις μεταβολές του περιβάλλοντος του, ήταν υπεύθυνοι κάποιοι "κακοί" αλλά πολύ δυνατοί Θεοί, όπως οι Τιτάνες, οι Γίγαντες κ.λπ. (Φυσικογεωλογικές δυνάμεις). Αυτοί οι «κακοί» Θεοί δραστηριοποιήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια των κλιματικών μεταβολών, δηλ. μεταξύ 18.000 και 6.000 χρόνια πριν.

Την ίδια περίοδο, ο κάτοικος του Αιγαιακού χώρου, προσευχόταν στους Θεούς της 4ης Γενεάς (Δίας, Ποσειδών, κ.λπ.) για να τον βοηθήσουν («καλοί» Θεοί - προστάτες).

Μετά την κλιματική σταθεροποίηση, πριν 6.000 - 4.000 χρόνια π.α.σ. (4.000-2.000 χρόνια π.Χ.), οι «κακοί» Θεοί νικήθηκαν από τους «ευεργέτες» Θεούς, κυρίως τους Ολύμπιους.

Από τότε και μετά, ο ανταγωνισμός μεταξύ των Θεών του Ολύμπου αφορά μία «ανακατανομή» στη δικαιοδοσία των Θεών. Για παράδειγμα, σε κλιματικές συνθήκες που οι άνθρωποι χρειάζονται περισσότερες βροχοπτώσεις (ξηρές περίοδοι), ο Δίας αντικαθιστά τον Ποσειδώνα.

- Οι Θεοί των Ελλήνων πρέπει να πλάστηκαν πριν από 20.000 χρόνια μέχρι 6.000 π.α.σ. και είναι γέννημα - θρέμμα της Φύσης.
- Μετά το Χάος είναι η Γαία, που είναι γεννήτορας όλων των μεταγενέστερων θεών.
- Από το 6.000 π.α.σ. (4.000 π.Χ.) υπάρχουν μόνον ήρωες.
- Οι τελευταίοι ήρωες είναι ο Ηρακλής, ο Θησέας, ο Αχιλλέας.
- Οι ήρωες τελειώνουν μετά τον Τρωικό πόλεμο.

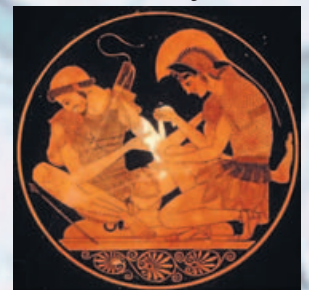
Γαία

Η αποδέωση του Ηρακλή

Θησέας

Αχιλλέας & Πάτροκλος

Ποια είναι η σχέση των μύθων με τα φαινόμενα;

Με τους μύθους οι προγονοί μας, προσπαθούσαν να ερμηνεύσουν γεωλογικές ανακατατάξεις και φαινόμενα όπως σεισμοί, εκρήξεις ηφαιστείων κλπ.

- Ο μύθος της Γιγαντομαχίας αναφέρεται σε έντονα φυσικά φαινόμενα, όπως δύνες και τυφώνες, ξηρασίες και πυρκαγιές, σεισμούς και καταποντισμούς. Η ηφαιστειακή δραστηριότητα στον Βεζούβιο, την Αίτνα ή τη Νίσυρο, αποδιδόταν στην οργή των Γιγάντων, που βρίσκονταν θαμμένοι στα σπλάχνα της γης. Ακόμη και τα απολιθώματα από μεγαθήρια, που ανακάλυπταν οι αρχαίοι, πίστευαν ότι ήταν τα κόκαλα των Γιγάντων.
- Στο μύθο του Τυφώνα, με τη φυγή των θεών στην Αίγυπτο, έχουν αποτυπωθεί μνήμες για βιαστικές μετακινήσεις ελλαδικών πληθυσμών προς την Αφρική, που πιθανόν πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια ασυνήθιστης ηφαιστειακής δραστηριότητας, όπως η τρομακτική έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας.

Ο Ηρακλής υπήρξε; Τι ήταν οι άθλοι του;

Ηρακλής και άθλοι (υδραυλικοί):

- Λερναία Ύδρα
- Στυμφαλίδες Όρνιθες
- Κόπρος Αυγεία
- Καταστροφές έργων των Μινύων στην Κωπαΐδα
- Πάλη με τον Ποταμό Αχελώο

Η **Γεωμυθολογική ερμηνεία** του μύθου των πηγών της Λέρνης, είναι απλή. Αν θελήσουμε να κλείσουμε το νερό από το σημείο που αυτό πηγάζει, τότε αυτό θα εκβάλλει από δυο σημεία δεξιά και αριστερά από το κλεισμένο στόμιο. Το στόμιο ακόμη και σήμερα, το ονομάζουμε κεφάλι ή κεφαλόβρυσο. Ο Ηρακλής έκοψε (ένωσε) όλα τα κεφάλια και οδήγησε το νερό σε ένα κεντρικό αγωγό, το αθάνατο κεφάλι της Λερναίας Ύδρας. Η αποξήρανση των ελών της περιοχής της Λέρνης, γλύτωσε τους κατοίκους από την ελονοσία (το δηλητήριο της Ύδρας).

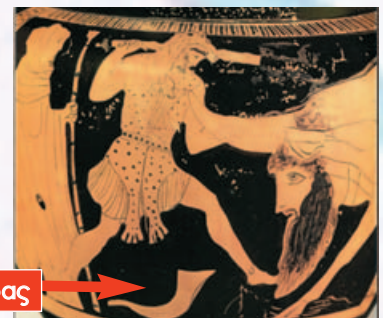
Η **Γεωμυθολογική ερμηνεία** του μύθου του καθαρισμού της κόπρου του Αυγεία είναι ότι ο ήρωας διευθετεί την κοίτη του ποταμού.

Η **Γεωμυθολογική ερμηνεία** του μύθου της πάλης με τον Αχελώο, είναι η εκτροπή του ορμητικού ως ταύρου ποταμού, το φιδίσιο κορμί είναι οι μαϊάνδροι που σχηματίζει ο ποταμός, το δε κέρασ που αποκόπτει ο Ηρακλής είναι η ευθυγράμμιση ενός μαϊάνδρου, ο οποίος όταν αποκόπτεται από την ροή του ποταμού, προσφέρεται ως γονιμότητα και εύφορη γη για καλλιέργειες. Η νέα γη αποστραγγισμένη από τα νερά του ποταμού είναι πραγματικά το κέρασ της Αμάλθειας, δηλαδή το κέρασ της αφθονίας.

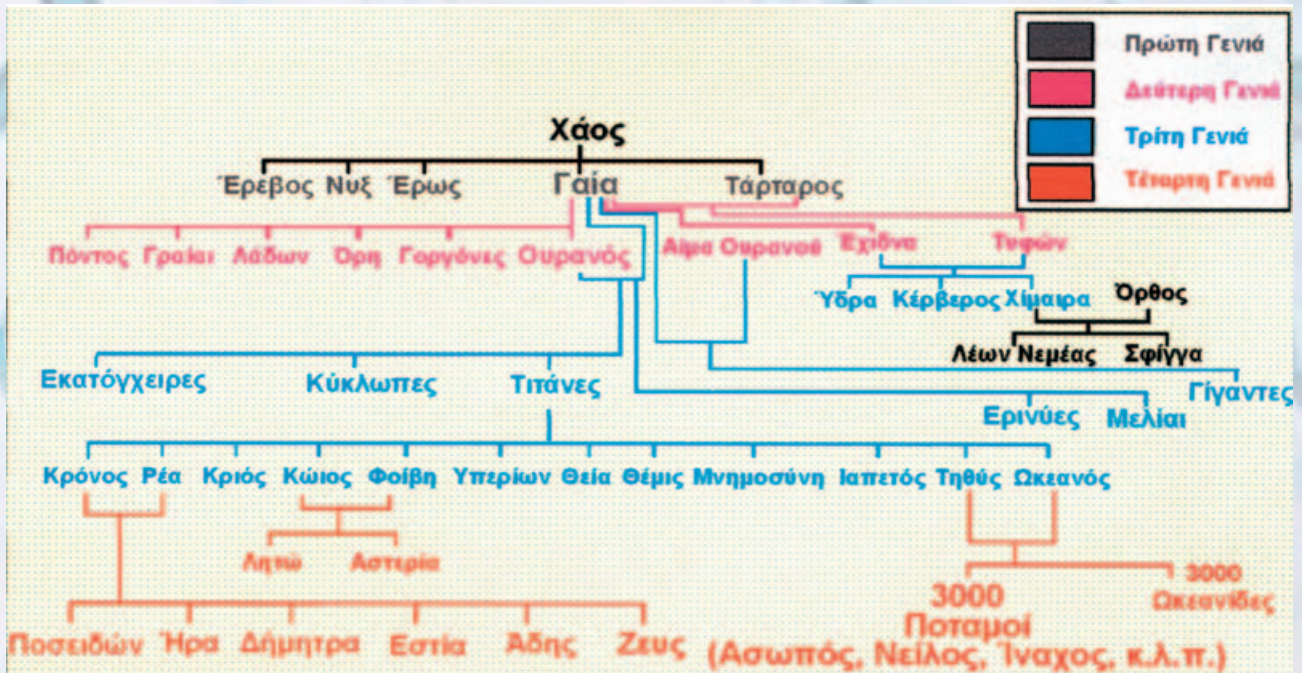
Το φιδόμορφο σώμα του Αχελώου (Μαϊάνδροι).

Το σπασμένο κέρασ

1η δραστηριότητα

Στον πίνακα φαίνονται οι 4 γενιές θεοτήτων στην Αρχαία Ελλάδα

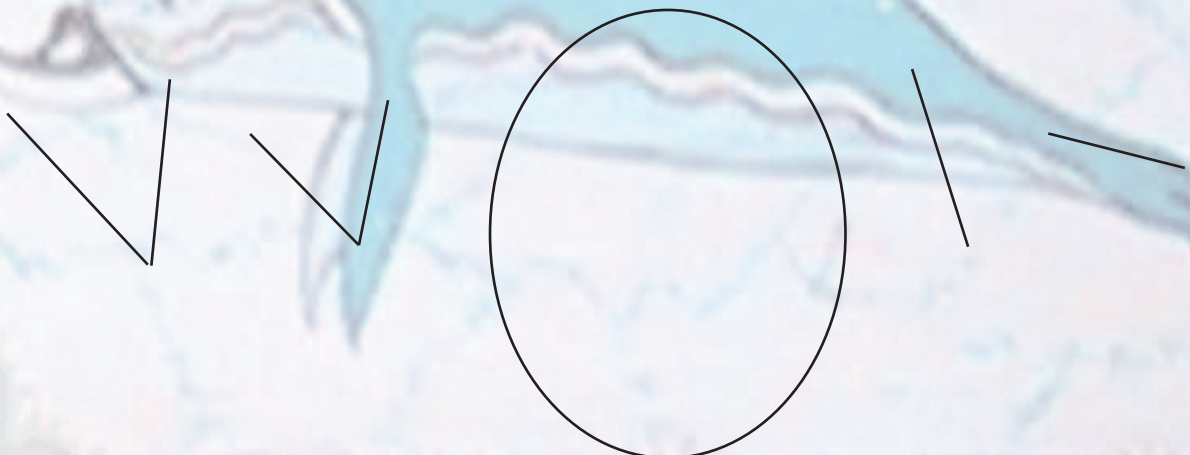
- Ποιοί είναι οι πιο γνωστοί θεοί της κάθε γενιάς;
- Με ποια φυσικά φαινόμενα συνδέονται;
- Τι εκπροσωπούν;

Η τελευταία γενιά θεών είναι οι ποταμοί. Γιατί νομίζετε οι αρχαίοι θεωρούσαν τους ποταμούς θεούς ενώ οι λίμνες ήταν απλά νύμφες (Οι Θεοί ήταν αθάνατοι, ενώ οι νύμφες ζούσαν χιλιάδες χρόνια).

2η δραστηριότητα

Φύλλο Εργασίας

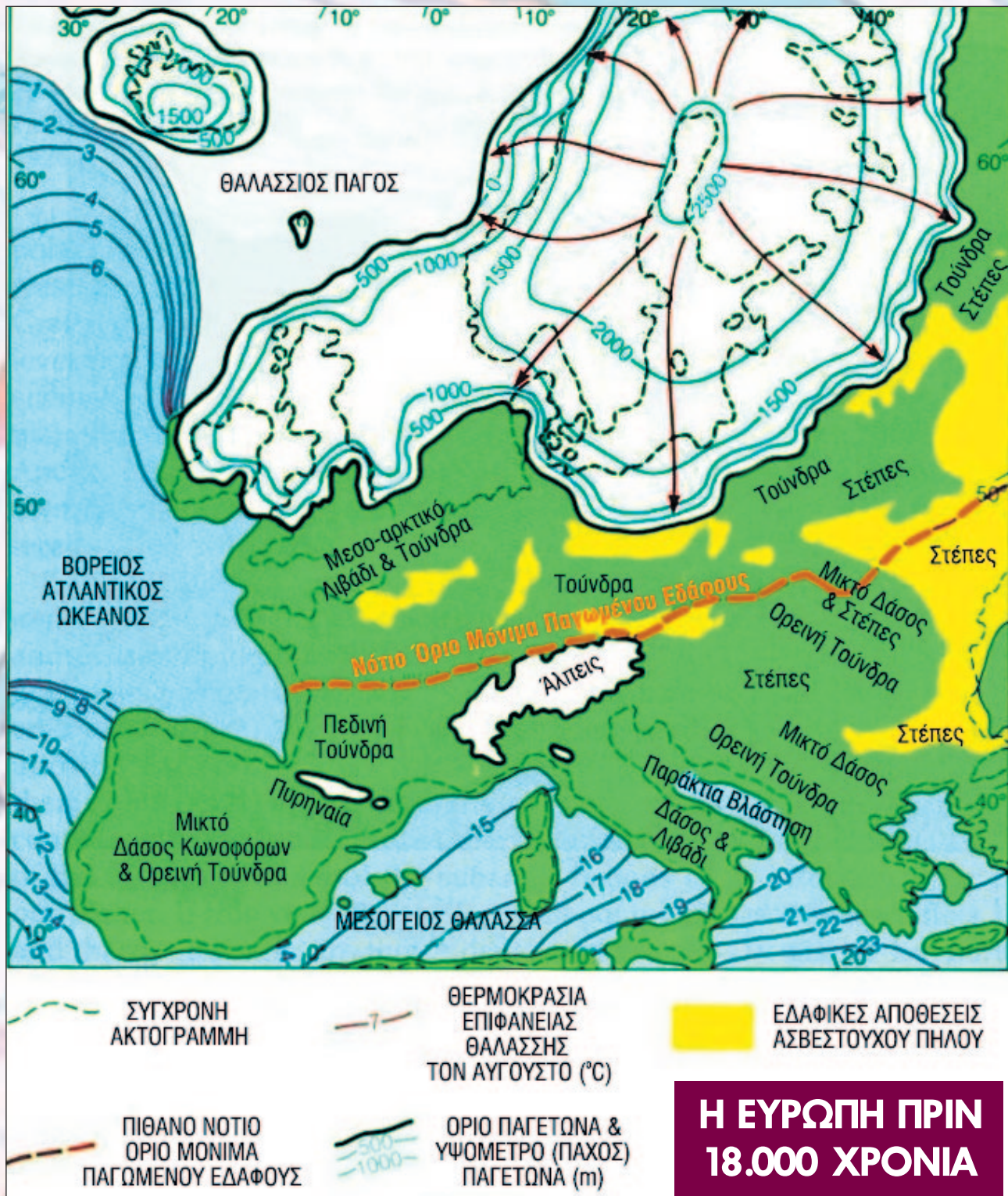
Βάλε στον κύκλο τα 2 "ν" και τις 2 "γραμμές" και σχημάτισε μια ανθρώπινη μορφή.

Πριν οκτώ χιλιάδες χρόνια ένας μακρινός προγονός μας που ζούσε στη Θεσσαλία, βρήκε ένα βότσαλο διαστάσεων τέσσερα επί τρία εκατοστά και χαράζοντας πάνω του 2 γραμμές και δύο ν, σχημάτισε πάνω σε αυτό τη μορφή μιας καθιστής γυναίκας. (Το βότσαλο αυτό μπορούμε να το θαυμάσουμε σήμερα στο μουσείο του Βόλου).

Μελέτησε το χάρτη που ακολουθεί και χρησιμοποίησε τα στοιχεία του για να απαντήσεις στις επόμενες δραστηριότητες

3η δραστηριότητα (ομαδική)

Φύλλο Εργασίας

- 1) Κάντε μία επίσκεψη στη περιοχή σας, όπου υπάρχουν ερείπια από αρχαία πόλη, ή τείχος κ.λ.π.
Γράψτε τις εντυπώσεις σας και συγκεντρώστε πληροφορίες που αναφέρονται στην ιστορία της συγκεκριμένης περιοχής.
- 2) Κάντε μια επίσκεψη σ' ένα αρχαιολογικό μουσείο. Παρατηρείστε τα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι της νεολιθικής περιόδου. Συγκρίνετε τα αντικείμενα αυτά με αντίστοιχα σημερινά καθημερινής χρήσης. Τι υλικά χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή των αντικειμένων και τι υλικά χρησιμοποιούνται για την κατασκευή των σημερινών αντικειμένων.
- 3) Συγκεντρώστε πετρώματα που θα χρησιμοποιούσατε για να εξυπηρετήσετε καθημερινές σας ανάγκες (π.χ. σκληρά πετρώματα για εργαλεία κοπής).
- 4) Αναφερθείτε σε διάφορα φυτά και κυρίως σε αυτά που ήταν συνδεδεμένα με θεότητες (π.χ. σιτάρι, ελιά, αμπέλι, βότανα, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά κ.λ.π.).
- 5) Συζητείστε για το χώρο που βρίσκεται η πόλη ή το χωριό σας. Υπάρχει κοντά κάποια αρχαία πόλη; Για ποιούς λόγους χτίστηκε η πόλη σ' αυτήν τη περιοχή (π.χ. υπάρχουν κοντά πηγές, ποτάμι, λίμνη κλπ).
- 6) Συγκεντρώστε στοιχεία για την περιοχή σας (περιβαλλοντικά, γεωλογικά, μορφολογικά, ιστορικά, αρχαιολογικά κ.λ.π.).

4η δραστηριότητα (ομαδική)

Φύλλο Εργασίας

- Υπάρχει κάποιος μύθος της περιοχής σας που να είναι γνωστός και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας; (π.χ. Ο Κατακλυσμός του Δευκαλίωνα έγινε σύμφωνα με διάφορες εκδοχές στην Όθρυ, ή τον Παρνασσό ή τη Χαλκιδική κλπ).
- Ονόματα ποταμών, βουνών ή τόπων της περιοχής σας, πιθανόν να υπάρχουν και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Γιατί να συμβαίνει αυτό; (π.χ. οι μετακινήσεις πληθυσμών).
- Χρησιμοποιήστε μια μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο (π.χ. google) και αναζητήστε ιστοσελίδες που περιέχουν αρχαία τοπωνύμια ή ονόματα Ηρώων ή θεοτήτων που έδρασαν στην περιοχή σας.
- Να χρησιμοποιήσετε ένα χάρτη του τόπου σας, στον οποίο να σημειώσετε τα ονόματα των αρχαίων πόλεων, τις περιοχές που έχουν σχέση με κάποιους μύθους και τα μυθικά πρόσωπα τα οποία σχετίζονται.

5η δραστηριότητα (ομαδική)

Προτάσεις για εργασία στο σχολείο

- α) Να αναζητήσετε μύθους της περιοχής σας.
β) Να παρατηρήσετε αν κάποιοι από αυτούς συνδέονται με τις περιβαλλοντικές μεταβολές (γεωμορφολογικές ή κλιματικές αλλαγές) που συνέβησαν κατά το παρελθόν στην περιοχή σας.
- Να αναζητήσετε - ερευνήσετε για πολιτιστικά και πολιτισμικά στοιχεία της περιοχής σου και τη σχέση τους με το φυσικό περιβάλλον και τις περιβαλλοντικές αλλαγές.
- Αξιοποιώντας τα παρακάτω, προσπαθήστε να βρείτε στοιχεία για την εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών (ειδικότερα αναφερθείτε στην περιοχή σας):
α) Ο άνθρωπος από τροφосуλλέκτης γίνεται τροφοπαραγωγός (πότε συνέβη; - ποια η σχέση με τη Γη-μητέρα, δηλαδή τη θεά Δήμητρα;).
β) Για την εξέλιξη των τρόπων καλλιέργειας μέχρι σήμερα.
γ) Για την εξέλιξη της κατοικίας (από τα σπήλαια στη σύγχρονη κατοικία).
δ) Για την δημιουργία της πόλης (οι κανόνες συμβίωσης στην πόλη δημιούργησαν τον πολιτισμό).
ε) Για την θρησκεία σε σχέση με το περιβάλλον (ποιοι θεοί εκπροσωπούσαν στοιχεία της φύσης;).
- Να χαράξετε ένα γεωπεριβαλλοντικό - γεωμυθολογικό μονοπάτι. Να αποτύπωσετε σ' αυτό τα στοιχεία που το καθορίζουν φυτά, πετρώματα κ.λπ. (Χρησιμοποιώντας χάρτες, φωτογραφίζοντας και βιντεοσκοπώντας) τοποθετήστε σ' αυτό ενημερωτικές πινακίδες με τα στοιχεία που το καθορίζουν.
- Να βρείτε τη σχέση του χθες με το αύριο και το σήμερα του περιβάλλοντος (Φυσικές περιβαλλοντικές μεταβολές, ανθρωπογενείς επιδράσεις στο περιβάλλον).

6η δραστηριότητα

Ερωτήσεις γνώσεων

- Γιατί λεγόμαστε Έλληνες;
- Που βρισκόταν η «Ελλάς»;
- Ποιος είναι ο πρώτος «Ο.Η.Ε.» (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών);
- Ποιος ήταν ο ιδρυτής του πρώτου «Ο.Η.Ε.»;

HAUTE COUTURE

HAUTE COIFFURE

Υψηλή ραπτική και κομμωτική
πριν 3.500 χρόνια!!!

7η δραστηριότητα

Ακροστιχίδα

Τα αρχικά γράμματα των λέξεων που θα βρείτε σχηματίζουν κάτι από το παρελθόν, που βρίσκεται μέσα στα πετρώματα.

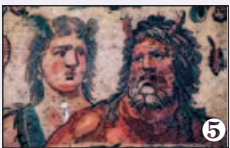
Ηφαίστειο στην Ιταλία _____ (5)
(Ο Δίας έθαψε κάτω από
αυτό τον γίγαντα Τυφωέα) ❶

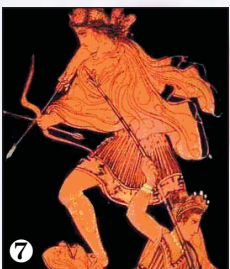
Ποταμός της Θεσσαλίας (Την κόρη του _____ (7)
Δάφνη ερωτεύτηκε ο Απόλλων) ❷

Η Γαία με αυτόν γέννησε τους Τιτάνες ❸ _____ (7)

Φίλος & κήρυκας του Ηρακλή _____ (5)
(Από το σώμα του δημιουργήθηκαν νησιά) ❹

Την ερωτεύτηκε ο Ηρακλής _____ (4)
(Σήμερα την έχουμε... εμφιαλώσει)

Θερμές πηγές που δημιούργησε _____ (10)
η Αθηνά προς τιμή του Ηρακλή

Ο μεγαλύτερος από τους Τιτάνες ❺ _____ (7)

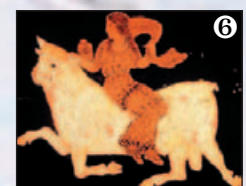
Ο πρώτος Ευρωπαίος (γιος της Ευρώπης) ❻ _____ (5)

Αδελφή του Απόλλωνα ❼ _____ (7)

Η μάχη ανάμεσα στους παλιούς _____ (11)
και νέους Θεούς στην Όθρυ ❸

Μητέρα της η Μήτις (σκέψη) _____ (5)
την οποία "κατάπιε" ο Δίας ❾

8η δραστηριότητα

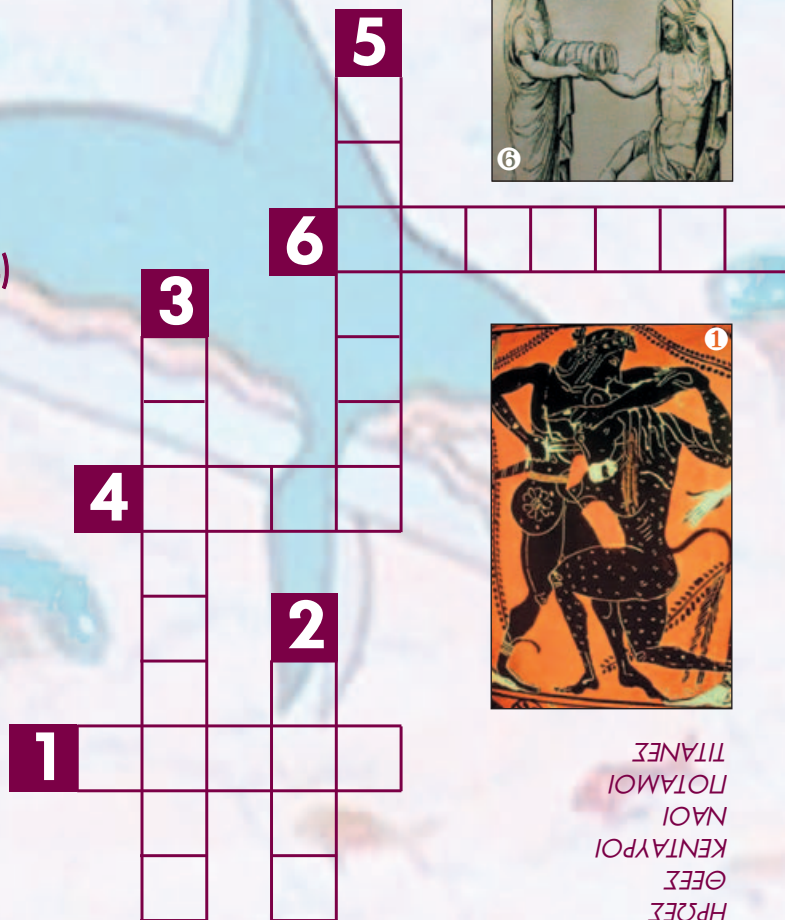
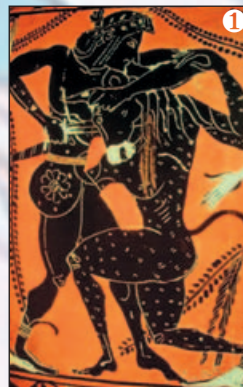
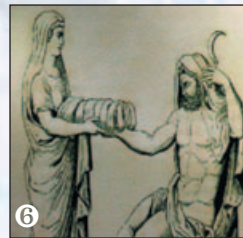
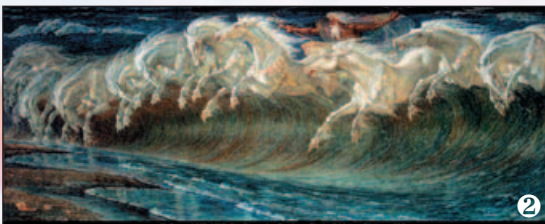
Ελληνικός Προϊστορικός, Αρχαιοελληνικός Πολιτισμός και κλιματολογικές μεταβολές

- Γιατί αναπτύχθηκε σ' αυτόν τον τόπο (Αιγαιακό + Περιοιγαιακό) ένας τέτοιος πολιτισμός σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα;
- Γιατί στην Κρήτη και στις Κυκλάδες και όχι στην Σκωτία ή στη Δανία, το Παρίσι, το Βερολίνο ή τη Μόσχα;
- Πώς ο μύθος συνέβαλε στην ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης;
- Για ποιους λόγους αναπτύχθηκε το δημοκρατικό πολίτευμα στην Ελλάδα;

9η δραστηριότητα

Τι κοινό έχουν:

1. Ο Θησέας και ο Ηρακλής (5)
2. Ο Δίας και ο Ποσειδώνας (4)
3. Ο Νέσσος και ο Χείρωνας (9)
4. Ο Παρθενώνας και οι Δελφοί (4)
5. Ο Σπερχειός και ο Αχελώος (7)
6. Ο Κρόνος και η Ρέα (6)

ΗΡΩΕΣ
ΘΕΕΣ
ΚΕΝΤΑΥΡΟΙ
ΝΑΟΙ
ΠΟΤΑΜΟΙ
ΤΙΤΑΝΕΣ

10η δραστηριότητα

1. Γυναίκα του Δία.
2. Κρατούσε ο Ηρακλής στο χέρι του.
3. Στήριζε τον ουρανό στη πλάτη του.
4. Φύλαγε την πύλη του Άδν.
5. Φίλος του Ηρακλή.
6. Στο νομό αυτό καθάρισε ο Ηρακλής του στάβλους του Αυγεία.
7. Ήταν και αυτές του Ηρακλή στο στενό του Γιβραλτάρ.

Η__ (3)

Ρ_____ (6)

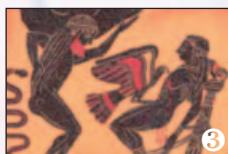
Α_____ (5)

Κ_____ (8)

Λ_____ (5)

Η_____ (6)

Σ_____ (6)

11η δραστηριότητα

«Η αειφορία πολύ ... παλιά. Ο Μύθος του Ερυσίχθωνα»

Η Δήμητρα, αρχέγονη Θεά δίδαξε στους ανθρώπους όχι μόνο τον τρόπο καλλιέργειας των δημητριακών αλλά και τον τρόπο χρήσης της γης.

Στη Λάρισα, αρχαιότατη Πελασγική πόλη, πλάστηκε και πιστεύονταν ο παρακάτω πελασγικός Μύθος. Είναι άραγε μόνο δημιούργημα φαντασίας ή απαύγασμα σοφίας;

- Όταν ο Ποσειδώνας ηρέμισε και έπαψε η γη και η θάλασσα να αναστατώνεται βγήκαν οι άνθρωποι από τις σπηλιές που ζούσαν και άρχισαν τον αγώνα της ζωής.

Εκείνα τα χρόνια συνυπήρχαν με τους ανθρώπους και οι γίγαντες.

Η Δήμητρα Θεά του Ολύμπου, αδελφή του Δία και του Ποσειδώνα βλέποντας τον δύσκολο αγώνα των ανθρώπων για την επιβίωσή τους αποφάσισε να τους βοηθήσει.

Τους έδωσε σπόρους από σιτάρι και τους έμαθε πώς να φροντίζουν και πώς να καλλιεργούν τη γη. Οι άνθρωποι τιμούσαν τη Θεά σε καθιερωμένους ιερούς χώρους, όπως το ΔΩΤΙΟ πεδίο που σ' αυτό κατοικούσαν οι Νύμφες και οι Αμαδρυάδες και όλα τα άλλα πανέμορφα ζωντανά της φύσης. Το Δώτιο πεδίο αναζωογονούσε την κουρασμένη από την καλλιέργεια γη.

Ο Γίγαντας βασιλιάς Ερυσίχθωνας, ο γιος του Τρίοπα, θέλησε να μεγαλώσει το παλάτι του για να δείξει τη δύναμή του. Διέταξε να κόψουν τις μεγάλες βελανιδιές από το Ιερό δάσος.

Οι υπήκοοι του προσπάθησαν μάταια να τον μεταπείσουν.

Του είπαν: “αφού έχεις το μεγαλύτερο παλάτι, είναι αλαζονεία και ύβρις στη Θεά να κόψεις τα δέντρα από το Ιερό δάσος για να μεγαλώσεις το παλάτι σου”.

Ο Γίγαντας όμως δεν ακούει κανέναν και δεν φοβάται την τιμωρία των Θεών και δίνει διαταγή να κόψουν όλα τα δέντρα της περιοχής.

Όταν έκοψαν όλες βελανιδιές βρήκαν, διέταξε να κόψουν και τις ιερές δρύες του Ιερού Άλσους της μεγάλης Θεάς που είχαν μείνει.

Ερήμωσε το Δώτιο πεδίο. Η Θεά θύμωσε για την ασέβειά του, κάλεσε από την Σκυθία την Πείνα και καθώς αυτός κοιμόταν, τον κυρίευσε. Ο Ερυσίχθωνας τιμωρήθηκε με ακατάσχετη βουλιμία, έτρωγε χωρίς κορεσμό.

Όλα τα πούλησε και δεν χόρταινε με τίποτα.

Ο πατέρας του ο Τρίοπας παρακάλεσε τον πατέρα του τον Ποσειδώνα να τον σώσει αλλά ο Θεός δεν τον άκουσε. Ήταν τέτοια η πείνα του που τελικά έφαγε τις σάρκες του και έτσι τελείωσαν οι Γίγαντες.

- Ο μύθος αυτός θυμίζει τη σημερινή εποχή;
- Υπάρχει σήμερα Ερυσίχθωνας;
- Η λέξη Ύβρις για τους αρχαίους Έλληνες σημαίνει απληστία και αλαζονική συμπεριφορά. Τιμωρείται η απληστία;
- Μπορείτε να δραματοποιήσετε το μύθο του Ερυσίχθωνα κάνοντας αναφορά στον σύγχρονο γίγαντα;

«Οι Έλληνες θεωρούσαν ότι ο άνθρωπος είναι μέρος της φύσης και ότι ο ρόλος του είναι να προσπαθεί να την κατανοεί και όχι να κυριαρχεί πάνω σ' αυτήν».

Jean-Pierre Vernant, Γάλλος ελληνιστής, φιλόσοφος, ιστορικός και ανθρωπολόγος

Στόχοι του Δικτύου "Περιβαλλοντικά - Γεωμυθολογικά Μονοπάτια" είναι:

- ✓ Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με το σημερινό φυσικό περιβάλλον και να αντιληφθούν ότι αυτό δεν μένει σταθερό αλλά μεταβάλλεται. Στο πλαίσιο αυτό παράλληλα με τα φυσικά αίτια των μεταβολών και της ερμηνείας τους μπορεί να γίνει αντιληπτή η ανθρώπινη παρέμβαση και τα όριά της.
- ✓ Να γνωρίσουν τους μύθους, θρύλους και παραδόσεις, να κατανοήσουν τα φαινόμενα που προσπάθησαν να ερμηνεύσουν οι μύθοι αυτοί, σε μια εποχή που δεν είχαν αναπτυχθεί οι Φυσικές Επιστήμες.
- ✓ Η συμβολή στην ανάδειξη των πολιτιστικών αξιών και την ανάπτυξη των γνώσεων για το περιβάλλον.
- ✓ Να αναπτυχθεί η επικοινωνία σχολείων από διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας.
- ✓ Να δημιουργηθούν γεωπεριβαλλοντικά - γεωμυθολογικά μονοπάτια σε όλη την Ελλάδα, που θα συνδέουν μυθολογικούς τόπους στους οποίους οι έντονες περιβαλλοντικές αλλαγές άφησαν τη σφραγίδα τους.
- ✓ Η προοπτική να επεκταθεί το δίκτυο και άλλες χώρες της Ευρώπης.

«Η Ελληνική Μυθολογία αντιπροσωπεύει την παλαιότερη ιστορία των κατοίκων που έζησαν στον τόπο που αργότερα ονομάστηκε Ελλάδα. Πρόκειται δηλαδή για την προϊστορία των Πρώτο-Ελλήνων ή των Προελλήνων.

Ένα μεγάλο τμήμα της Ελληνικής Μυθολογίας ταυτίζεται με την φυσικογεωλογική εξέλιξη του Ελλαδικού χώρου. Συνεπώς, η Ελληνική Μυθολογία έχει πέραν των άλλων και μια φυσικογεωλογική ή γεωμυθολογική διάσταση.»

Ηλίας Μαριολάκος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

«... Η μυθολογία, μεταξύ άλλων, εκφράζει μία μορφή αποκρυσταλλωμένης συλλογικής μνήμης, που φθάνει έως την ανώτατη προϊστορία και μ' αυτή την έννοια αποτελεί μια ανεκτίμητη πνευματική κληρονομιά. Ο προϊστορικός άνθρωπος υπήρξε μάρτυρας περιβαλλοντικών αλλαγών και η μυθολογική διήγηση εκφράζει σε πολύ μεγάλο βαθμό αυτό που ο προϊστορικός άνθρωπος βίωσε.

Η κωδικοποίηση αυτής της αρχικά προφορικής παράδοσης από γενιά σε γενιά, αποτέλεσε το πλούσιο υλικό της Μυθολογίας, που, μεταξύ άλλων, συμβολίζει τις διάφορες φάσεις εξέλιξης του Γεωπεριβάλλοντος. Σε μας δεν απομένει παρά το να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε και να αποκωδικοποιήσουμε κατάλληλα αυτό το υλικό, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τον κόσμο και κυρίως πώς αυτός μεταβάλλεται...»

Γιάννης Μπαντέκας, drs Γεωλογίας